

Sfântul Ioan din Kronstadt

CATEHEZE
DESPRE CREAȚIA LUI DUMNEZEU
ȘI LUCRAREA SA MÂNTUITOARE

Traducere din limba rusă
Denis Chiriac

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2019

CUPRINS

Cateheza I	
<i>Cateheză introductivă</i>	7
Cateheza a II-a	
<i>Dumnezeu Unul după ființă și Treime după persoane: Tatăl, Fiul și Sfântul Duh</i>	13
Cateheza a III-a	
<i>Atributele personale ale Persoanelor dumnezeiești</i>	21
Cateheza a IV-a	
<i>Egalitatea Persoanelor Sfintei Treimi</i>	29
Cateheza a V-a	
<i>Lumea nevăzută. Crearea îngerilor. Realitatea existenței îngerilor. Natura îngerilor</i>	25
Cateheza a VI-a	
<i>Numărul îngerilor și ierarhia cerească</i>	43
Cateheza a VII-a	
<i>Duhurile rele</i>	51
Cateheza a VIII-a	
<i>Lumea văzută. Prima zi a creației</i>	61
Cateheza a IX-a	
<i>Ziua a doua și a treia a creației</i>	71
Cateheza a X-a	
<i>Ziua a patra a creației</i>	81
Cateheza a XI-a	
<i>Ziua a cincea a creației</i>	95

Cateheza a XII-a	
Ziua a șasea a creației	107
Cateheza a XIII-a	
Crearea omului	117
Cateheza a XIV-a	
Starea fericită a primilor oameni și căderea lor	133
Cateheza a XV-a	
Păcatul strămoșesc	145
Cateheza a XVI-a	
Pronia generală	155
Cateheza a XVII-a	
Pronia particulară sau specială. Răscumpărarea neamului omenesc și pregătirea acestuia pentru primirea dumnezeiescului Răscumpărător	165
Cateheza a XVIII-a	
Arătarea Răscumpărătorului – Dumnezeu în trup	177

Cateheza I

Cateheză introductivă

„Drept aceea, mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh.” (Mt. 28, 19)

Fraților, cu ajutorul lui Dumnezeu, vă voi vorbi despre cea mai importantă învățătură de credință a Ortodoxiei: dogma Sfintei Treimi. Știu că printre noi sunt persoane care cunosc destul de bine această învățătură și care „nu au nevoie ca cineva să-i învețe”, totuși numărul lor este destul de mic. Mult mai mulți sunt cei care nu cunosc foarte bine această dogmă, iar slujitorul Sfântului Altar trebuie să le pună la dispoziție tuturor învățătura de credință în mod clar și deslușit. Dar și pentru cei știutori nu ar fi de prisos să repete învățătura de credință cunoscută de ei, precum nu ne este de prisos să vedem mereu lumina sau să respirăm aerul. Or, învățătura noastră de credință ne este mai de trebuință decât lumina văzută și decât aerul. Aducerea aminte de Dumnezeu este mai necesară decât respirația, ne spune Sfântul Grigorie Teologul¹.

---

¹ Святитель Григорий Богослов, *Первое слово о Богословии* (în continuare – Sfântul Grigorie Teologul, *Primul cuvânt despre teologie*).

Așadar, tuturor le este necesară învățătura despre Dumnezeu. Iată motivul pentru care vom și vorbi așa de parcă cei prezenți ar fi egali în ceea ce privește gradul cunoașterii acestei dogme. Însă, înainte să începem discuția referitoare la Treimea Cea începătoare de viață, împărătească și fericită, vom spune câteva cuvinte despre posibilitatea și imposibilitatea înțelegerii acestei învățături, precum și despre simplitatea credinței smerite cu care ar trebui primită.

Învățătura despre Sfânta Treime este atât de importantă, încât nu există o învățătură mai importantă și mai înălțătoare decât aceasta în credința creștină. Toate celelalte domenii ale cunoașterii umane, care se referă la viața noastră pământească și nu ating problemele credinței – dacă ar fi să le luăm pe toate la un loc –, în comparație cu cunoașterea Singurului Dumnezeu, Celui închinat în Treime, sunt asemenea unui punct care abia se observă.

Dumnezeu este sursa oricărei înțelepciuni și cunoașteri, iar în cunoașterea lui Dumnezeu-Sfânta Treime rezidă viața veșnică a fapturilor raționale. Fără mărturisirea Preasfintei Treimi, nu există creștinism. Ne numim creștini, precum fiecare știe, datorită faptului că avem credința în Hristos, Fiul lui Dumnezeu Cel Unul Născut, iar oricine Îl mărturisește pe Fiul Îl are și pe Tatăl – după cuvintele Sfântului Ioan Teologul (I In 2, 23), dar Îl are și pe Sfântul Duh, despre Care Domnul a spus: „Duhul Domnului este peste Mine” (cf. Lc. 4, 18).

Prin urmare, cel care crede în Hristos, acela trebuie să creadă neapărat și în Sfânta Treime: în Tatăl, Fiul și

Sfântul Duh. Fără mărturisirea Preasfintei Treimi, nu am fi avut Biserica cea care ne pregătește pentru cer, nici Tainele prin care aceasta ne sfințește, ne întărește și ne îndrumă în Țara Nemuririi. Fără învățătura despre Sfânta Treime, învățăturile referitoare la Înfricoșătoarea Judecată, la învierea morților și la răsplata fiecăruia după faptele sale în viața viitoare ar fi fost pentru noi niște cuvinte deșarte. Toate aceste învățături capătă un sens doar dacă credem în Dumnezeu Tatăl, Care este Dragostea și Adevărul Cel mai înainte de veci, în Dumnezeu Fiul, ca Răscumpărător al oamenilor, și în Dumnezeu Duhul Sfânt, ca Sfințitor și Mângâietor al credincioșilor. Iată cât de importantă este această învățătură!

Cu toate acestea, învățătura referitoare la Sfânta Treime nu poate fi pătrunsă în totalitate de către om. Cunoscând micimea înțelegerii noastre, Dumnezeu a binevoit să ne descopere taina Preasfintei Treimi sub numele de Tată, Fiul și Duh Sfânt. Totuși nu trebuie să înțelegem aceste nume în sensul folosit de oameni, căci Fiul lui Dumnezeu mai este numit Cuvântul și Înțelepciunea lui Dumnezeu, apelative pe care nu le putem atribui și oamenilor².

În ceea ce privește învățătura despre un Singur Dumnezeu în trei Persoane, în care Tatăl este Dumnezeu, Fiul este Dumnezeu, Sfântul Duh este Dumnezeu, trebuie să recunoaștem că este mai presus de orice putere de

---

² *Изъяснения воскресных и праздничных Евангелий*, Санкт-Петербург, 1806, с. 6 (în continuare – *Tâlcuiri la Evangheliile de duminică și sărbători*, Sankt-Petersburg, 1806, p. 6).

înțelegere. Trinitatea Persoanelor dumnezeirii este cea mai mare taină, ascunsă chiar și heruvimilor cu ochi mulți, care neîncetat intră în lumina neapropiată a dumnezeirii, culegând de acolo fericirea și orice cunoaștere. „Unde este taina, acolo este o mare tăcere; unde este taina, acolo mintea se folosește de credință”, ne spune Sfântul Ioan Gură de Aur³. Așadar, fraților, rațiunea noastră trebuie să se smerească și să tacă în fața tainei dumnezeirii întreitipostative și, simțindu-și incapacitatea de a o cuprinde, să cheme în ajutor credința.

Simplitatea smerită a credinței este necesară fiecăruia dintre noi. Unde nu există taine? Omul, pentru el însuși – în ceea ce privește sufletul și trupul său –, este o mare taină. De exemplu, cine va putea să explice pe înțeles cum este unit sufletul omenesc cu trupul lui? Cum cele două interacționează sau cum somnul reînnoiește puterile omului?

Mai înainte de toate, omul trebuie să creadă în propriile lui taine. Există o mulțime nenumărată de taine și în natura care ne înconjoară. În pofida descoperirilor din domeniul științelor naturale, omul știe atât de puține în comparație cu ceea ce nu a cunoscut încă! Fiecare dintre noi trebuie să o recunoască cu smerenie împreună cu înțeleptul din vechime⁴, căci știm doar faptul că nu știm nimic. Pe bună dreptate Sfânta Scriptură mărturisește că „cu greu ne dăm seama despre cele ce se întâmplă pe pământ și cu osteneală găsim cele

---

³ Святитель Иоанн Златоуст, *Беседа LI-ое* (în continuare – Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilia a LI-a*).

⁴ Este vorba de Socrate.

ce sunt chiar în mâna noastră” (Înț. Sol. 9, 16). La aceste cuvinte mai adaugă: „Atunci, cine a putut să pătrundă cele ce sunt în ceruri?” (Înț. 9, 16).

Dacă trebuie să primim prin credință tainele ascunse în noi înșine și în natura înconjurătoare, cu atât mai mult, oare, nu ar trebui să credem în tainele cerești, mai ales în cea mai mare taină, cea a dumnezeirii întreitipostate? Oare va putea făptura să-L cunoască [pe deplin] pe Creatorul ei?

„Vorbesc acum, și toți au vorbit la vremea lor. Totuși nu putem să explicăm cum este posibilă vorbirea. Dar cum aș putea să vorbesc despre Cel care mi-a dăruit cuvântul? Am suflet, însă nu pot să explic constituția lui, dar cum voi putea să vorbesc despre Dăruitorul sufletului? Pentru cucernicia noastră, ne este de ajuns să știm numai că-L avem pe Dumnezeu”⁵, ne spune Sfântul Chiril al Ierusalimului. Și astfel, cu smerenie, să înțelegem că „pe cele ale lui Dumnezeu nimeni nu le-a cunoscut, decât Duhul lui Dumnezeu” (I Cor. 2, 11).

Fraților, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, vă cer în continuare atenție în ceea ce privește învățătura referitoare la cea mai mare taină a credinței creștine. Să ținem minte că de dreapta cunoaștere a Dumnezeului întreitipostatic depinde soarta noastră veșnică: „Și aceasta este viața veșnică: să Te cunoască pe Tine, Singurul Dumnezeu adevărat și pe Iisus Hristos, pe Care L-ai trimis” (In 17, 3). Amin!

---

⁵ Святитель Кирилл Иерусалимский, VI-ое огласительное поучение, Издание 1824 года, с. 102 (de aici – Sfântul Chiril al Ierusalimului, *Cateheze baptismale. Cateheza a VI-a*, 1824, p. 102).

Cateheza a II-a

Dumnezeu Unul după ființă și Treime după persoane: Tatăl, Fiul și Sfântul Duh

„În Treime slăvesc un Singur Dumnezeu: pe Tatăl, pe Fiul și pe Duhul. Unime simplă, Treime cinstită, Cauza necauzată.”

(Din cântările Triodului)

Duminica trecută am promis să vorbim despre cea mai mare taină a credinței creștine: trinitatea Persoanelor dumnezeiești. Cu ajutorul lui Dumnezeu, vom începe acum această cateheză. Conform învățaturii creștine, într-o singură fire a lui Dumnezeu coexistă trei Persoane: Tatăl, Fiul și Sfântul Duh – Treimea cea de o ființă și nedespărțită. Chiar primele cuvinte ale Simbolului de Credință îl lasă pe fiecare să înțeleagă că, deși credem într-un singur Dumnezeu, nu credem într-o singură Persoană dumnezeiască, chiar dacă numai pe Unul din Treime Îl numim Tată. „Iar numele de Tată, chiar din momentul când Îl pronunțăm, ne lasă să înțelegem și despre existența Fiului. La fel și atunci când am spus Fiul, imediat ne apare în minte și ideea de Tată. Căci, dacă este Tată, fără de îndoială că este Tatăl

Fiului. Și dacă este Fiul, este fără de îndoială Fiul Tatălui”⁶, ne spune Sfântul Chiril al Ierusalimului.

Crezând în Tatăl și în Fiul, trebuie neapărat să credem și în Sfântul Duh, Care este deoființă cu Tatăl și cu Fiul și Care li S-a arătat oamenilor prin Fiul⁷. Cinstim un Singur Dumnezeu în Treime și Treimea în Unime, fără să amestecăm Persoanele și fără să despărțim firea unitară a dumnezeirii, fiindcă una este Persoana Tatălui, alta este Persoana Fiului și alta este Persoana Sfântului Duh. Dumnezeu este Tatăl, Dumnezeu este Fiul, Dumnezeu este și Duhul Sfânt. Dar nu sunt trei Dumnezei, ci un Singur Dumnezeu⁸.

„Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh” (Mt. 28, 19), le-a spus Domnul Apostolilor Săi. Nu a folosit pluralul ca să nu ne dea motiv de a despărți unitatea firii Celor trei Persoane, ci „în numele” este [la singular] ca să ne arate unitatea firii Persoanelor Treimii. „Ție, Celui ce ești Unul în fire, Îți cânt și ca Treime în persoane Te cinstesc: Tată și Fiule și Duhule Preasfinte”, se spune într-o carte bisericească⁹.

Din pricina importanței majore a învățaturii referitoare la Sfânta Treime pentru fiecare creștin, Biserica

⁶ Святитель Кирилл Иерусалимский, VII-ое огласительное поучение, с. 132 (în continuare – Sfântul Chiril al Ierusalimului, *Cateheza a VII-a*, p. 132).

⁷ Символ веры Святителя Григория Чудотворца (în continuare – *Simbolul de credință al Sfântului Grigorie Făcătorul de Minuni*).

⁸ Din Simbolul de Credință al Sfântului Atanasie cel Mare.

⁹ Din cântările Triodului.

folosește foarte des numele celor trei Persoane dumnezeiești „Tatăl”, „Fiul” și „Sfântul Duh” în cadrul slujbelor sau chiar în casele credincioșilor, în timpul săvârșirii diferitelor ierurgii. Cât de des este folosit numele împăratului printre supuși! La fel și fiul foarte des rostește numele tatălui său, cel miluit al binefăcătorului său, un prieten numele prietenului său, robul pe al stăpânului său... Or, Dumnezeu nostru, Cel închinat în Treime, în sensul adevărat și cel mai înalt, este pentru noi Împărat, Tată și Binefăcător (cf. Mal. 1, 6). De aceea, ar fi o îndrăzneală necugetată și lipsă de recunoștință din partea creștinului să nu cunoască și să nu cinstească așa cum trebuie această învățătură referitoare la dumnezeiasca Treime.

Fiecare supus știe cel puțin numele împăratului său; știe despre puterea și autoritatea sa; este plin de respect în fața persoanei sale înalte. Cel miluit adesea și cu plăcere își aduce aminte și vorbește despre binefăcătorul lui. Chiar și boul cunoaște pe stăpânul său și asinul ieslea domnului său (cf. Is. 1, 3). Oare cum să nu știm noi că asupra tuturor oamenilor și a lumii întregi există stăpânirea, împărăția, puterea și slava Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh? Cum, oare, omul să nu-și aducă aminte adesea și cu evlavie cuvenită despre Binefăcătorul său întreitipostatic, de vreme ce a primit de la Sfânta Treime toate darurile, începând cu viața și terminând cu aerul pe care îl respiră? „Căci în El trăim și ne mișcăm și suntem” (Fapte 17, 28), ne spune Sfântul Apostol despre Dumnezeu.

Fraților, fiecare dintre noi trebuie neapărat să cunoască corect această învățătură și să se închine cu evlavie, cinstind Treimea cea stăpânitoare și începătoare de viață. Cu toții cunoașteți de mult numele măreț și veșnic închinat al Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, fiindcă, după cum am mai spus, Sfânta Biserică foarte des și în biserică, și chiar în casele voastre, invocă asupra voastră acest Nume minunat. De aceea trebuie să vă ofer doar explicația formulărilor verbale pe care le auziți despre Dumnezeu în treitipostatic în Biserică sau în casele voastre.

Auzim foarte des rugăciuni și doxologii scurte dedicate Sfintei Treimi. Auzim adesea rugăciuni adresate, mai întâi de toate, Sfântului Duh: „Împărate ceresc, Mângâietorul, Duhul Adevărului...”. Cea de-a treia Persoană a Sfintei Treimi, Duhul Sfânt, ne învață să ne rugăm cu vrednicie lui Dumnezeu (Rom. 8, 26), ne întărește în slujirea Lui¹⁰ și, în general, lucrează cu amărăciunea oamenilor care-I slujesc cu vrednicie lui Dumnezeu pentru a întoarce necazul spre mântuirea pe care ne-a dobândit-o Fiul lui Dumnezeu. Iată motivul pentru care Sfânta Biserică Îl invocă pe El, Sfințitorul atotputernic, la începutul oricărei slujbe și al oricărei rugăciuni. Apoi, rostește rugăciunea către toate Persoanele Sfintei Treimi deodată: „Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluiește-ne pe noi”. Acest trisaghion este cântat uneori separat, însă, în cele mai

---

¹⁰ Vezi rugăciunile Liturghiei Sfântului Vasile cel Mare de dinaintea sfințirii Sfințelor Daruri.

multe cazuri, este rostit împreună cu rugăciunile începătoare pe care le putem auzi de câteva ori în cadrul slujbelor.

Sfintei Biserici îi place în mod special să repete aceste rugăciuni, urmând puterilor cerești, care strigă neîncetat către Dumnezeu: „Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot”. Pronunțând rugăciunea *Împărate ceresc*, ne pregătim pentru a înălța rugăciune vrednică Domnului Dumnezeu, cerându-I Duhului Atotsfânt să Se sălășluiască în noi și să ne curățească de orice întinăciune. Rostind în continuare rugăciunile către Preasfânta Treime, ne rugăm cu adevărat, cinstind prin închinarea convenită lui Dumnezeu și pe Sfântul Duh, Mângâietorul, Căruia I-am cerut să Se sălășluiască în noi și să ne curățească de orice întinăciune, pentru a putea înălța o rugăciune vrednică spre Dumnezeul Cel întreitipostatic.

După aceasta, urmează rugăciunea către prima Persoană a Sfintei Treimi, urmând porunca Mântuitorului, Care ne-a spus: „Deci voi așa să vă rugați: Tatăl nostru...” (Mt. 6, 9). La sfârșitul rugăciunilor, preotul rostește doxologia mică a Sfintei Treimi, ca să arate că Tatăl, Fiul și Sfântul Duh au o singură fire și că împărăția, puterea și slava le aparține în mod egal celor Trei Persoane. Auzim destul de des și îndemnul de a ne închina Împăratului și Dumnezeului nostru Iisus Hristos: „Veniți să ne închinăm Împăratului nostru Dumnezeu”. Și mai departe: „Veniți să ne închinăm și să cădem la Însuși Hristos, Împăratul și Dumnezeul nostru”. Pe lângă acestea, preotul și citețul adesea înălță în numele Sfintei

Biserici o singură slavă Tatălui, Fiului și Sfântului Duh, folosind același apelativ pentru Cele Trei Persoane dumnezeiești. Acest procedeu ne transmite ideea că Cele Trei Persoane au o singură fire.

Astfel, la fiecare slujbă, Sfânta Biserică ne invită la rugăciune și la închinare către Cele Trei Persoane ale Sfintei Treimi – ba împreună, ba aparte – pentru a cere darurile de care avem nevoie de la o anumită Persoană a Sfintei Treimi.

Dacă auzim repetarea aceluiași rugăciuni către Preasfânta Treime – pronunțate fiind de preot sau de citeț – sau a Simbolului de Credință, să nu le trecem fără atenție, cu atât mai rău să ne plictisim, atunci când sunt citite sau cântate. Sfânta Biserică, avându-L mereu în fața ochilor pe Stăpânul întreitipostatic al vieții noastre, pe Judecătorul și Dumnezeuul nostru, repetă destul de des aceste formule dogmatice ca să înrădăcineze în gândurile și în inimile noastre numele Treimii Celei dătătoare de viață, ca mereu să respirăm și să trăim în rugăciune, în doxologie și în mulțumire către Ea. Să rostim împreună cu Biserica aceste rugăciuni și doxologii scurte către Treimea Cea atotcuprinzătoare!

Înălțând închinarea cuvenită Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, Celor Trei Persoane cu o singură fire, să ne străduim, spre slava Dumnezeuului întreitipostatic, și noi înșine să ne unim între noi în aceleași gânduri, dorințe și fapte bune – ceea ce a dorit și a cerut chiar Mântuitorul în ultima Sa rugăciune către Tatăl Său: „Dar nu numai pentru aceștia mă rog, ci și pentru cei

ce vor crede în mine, prin cuvântul lor, ca toți să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, așa și aceștia în Noi să fie una” (In 17, 20-21).

La această unitate ne cheamă și credința noastră, fundamentată pe iubirea față de Domnul; și unitatea firii noastre, unitatea nevoilor noastre trupești și duhovnicești. Am putea spune că chiar natura înconjurătoare, că întreaga lume minunată a lui Dumnezeu îi cheamă pe oameni la unirea reciprocă strânsă.

Vedeți cât de armonioasă este această lume în cursul vieții ei și că, în pofida diferitelor ei părți, constituie un tot întreg. Așa trebuie să trăiască armonioși în viața lor oamenii și, în pofida diversității puterilor și a capacităților lor, să constituie un tot întreg, înfrumusețați fiind de credință și de dragoste.

În veșnicie, când mulțimea nenumărată a dreptilor care s-au mutat din această viață sau care se vor muta în cursul istoriei la cele veșnice se va uni în veacul viitor prin unitatea desăvârșită a gândurilor, simțămintelor și tendințelor, spre slava lui Dumnezeu și spre propria lor fericire.

Încă de pe pământ, Sfânta Biserică se străduiește să ne pregătească pentru această unire a credinței, nădejzii și dragostei. Să ne învrednicim noi toți să dobândim unitatea fericită în slava Dumnezeului întreit-
ipostatic. Amin.